

Rapportsammanställning

Sigtuna Museums Undersöknings Verksamhet (SMUV)

Undersökning: Up, Sigtuna, Professorn 4

Ansvarig institution: SMUV

Ansvarig för undersökningen: Sten Tesch

Ekonomiskt kartblad: 11I 2b

Lst:s dnr: 220-1994-47354; 220-1995-14897

Eget dnr: -

Fynd: Ja Nej

Lägeskoordinater:

Landskap	Up
Socken/Stad	Sigtuna
Fornlämningsnummer	195:1
Fastighet/kvarter	Professorn 4
Fornlämningstyp	Medeltida stadslager
Undersökningsår	1996
Typ av undersökning	Förundersökning och slutundersökning
Datering	slutet 900-talet - 1300
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, dior, negativ, lagerblanketter, plan- och profilritningar, fynddatabas, djurbenslista, anläggningsbeskrivningar, konserveringsrapporter
Institution som förvarar materialet	Sigtuna Museum
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	☒ JA ☐ NEJ
Materiallista bifogas	☒ JA ☐ NEJ
Fyndlista bifogas	☒ JA ☐ NEJ
Resultaten har publicerats i: Edberg,R & Tesch, S. 1996. Vikingars guld ur Mälarens djup. Meddelanden och rapporter från Sigtuna Museum nr 3. Heimer, O. 1997. Stadsgårdens huvudhus, en analys av medeltida hus i kv. Professorn 4, Sigtuna. CD uppsats i arkeologi, Uppsala universitet.	
Sammanställt av, namn och datum Anders Wikström, 2008-12-05	

Rapportsammanställning

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier):

Följande text är baserad på slutredovisning från den arkeologiska undersökningen författad av Sten Tesch (dat 1996-09-23). Texten är sammanställd och bearbetad av Anders Wikström.

Undersökningsområdet var beläget i den södra delen av Svarta jordsområdet i Sigtuna, i slutningen från Stora gatan och ner mot Strandvägen. Undersökningsområdets övre kant ligger idag på +5,4 möh och nederkanten på +3,2 möh. Undersökningen föranleddes av villabyggnation. 1995 gjordes arkeologiska undersökningar i intilliggande Långgränd (schakten gränsar till varandra) och i kv Professorn 2 (ca 15 meter mellan utgrävningsschakten). Härvid gjordes flera nya iakttagelser vad gäller strandförskjutning, strandfrontens utseende och stadsgårdens disposition söder om Stora gatan.

De medeltida kulturlagren låg nästan direkt under grässvålen. Kulturlagrens sammanlagda tjocklek var från 0,2 meter i söder och 1,2 meter i norr. De undre lagren var avsatta i vatten antingen utkastade eller som utfyllnad. De övre lagren kunde dateras till slutet av 1100-talet, 1200- och 1300-talen och var avsatta i anslutning till den bebyggelse som etableras när denna del av strandzonen höjt sig ur Mälaren. Genom att konstruera plattformar ut i vattnet har det emellertid gått att uppföra hus här redan under 1100-talets första hälft. Plattformarna var kantade med tätt ställda relativt klena pålar för att ge stadga åt utfyllnaderna. Liknande plattformar påträffades också i kv. Professorn 2, men tolkades då som förlängning av tomtgränsen ut i vattnet/vågbräddare eller ingående i någon form av bryggkonstruktion, en tolkning som nu modifierats. Plattformbyggen av liknande slag har tidigare framkommit vid arkeologiska undersökningar i Trondheim.

De vattenavsatta lagren utgjordes i botten av ett några centimeter tjockt lager med fin sjösand. Däröver låg ett 0,1-0,2 meter tjockt torvigt lager som också innehöll rikligt med djurben och fynd av 1000-talskaraktär. Nästa lager var ca 0,15-0,35 meter tjockt och bestod av grå-gulaktig bitvis grov sand, ofta skiktad i olika fraktioner. I lagret fanns också bitvis rikligt med vanligtvis 0,10-0,30 meter stora och skarpkantade stenar utan inbördes sammanhang. Här fanns också snäckor av en art som trivs i bräckt vatten, vilket visar att lagret bildats innan eller alldeles efter att Mälaren avsnörts från Saltsjön. Djurben och andra ben förekom rikligt. Rikligt med avfall från kammakarverkstäder och runristade revben tillhör också fynden. Det kulturlager som tillhörde den högmedeltida bebyggelsen var upp till 0,8 meter tjockt. Flera bebyggelsefaser kunde iaktas och bebyggelsen upphörde inte förrän vid 1300-talets mitt. Därefter har området stått öde fram till den nybyggnation som nu skedde.

Husen låg på båda sidor om en genomgående gårdspassage från Stora gatan och ner mot vattnet. Husen hade eldstaden, en öppen härd, mitt på golvet. Vad gäller funktionen är husen av samma slag som de hallar som återfinns längst bak på de bättre undersökta gårdstomterna norr om Stora gatan. Undersökningsresultatet visar att bebyggelsemönstret är detsamma på båda sidor om gatan - fast spegelvänt, dvs att även gårdarna mot vattnet vänder sig mot gatan. Efter att bebyggelsen upphört har flera stensatta och stentäckta rännor grävts ner i marken. Vattnet i rännorna har runnit uppifrån och ner mot stranden. Intill rännorna fanns en drygt 2x2 meter stor stensättning. Kanske har dessa anläggningar någonting med kvarnverksamhet att göra. Datering: senmedeltid?

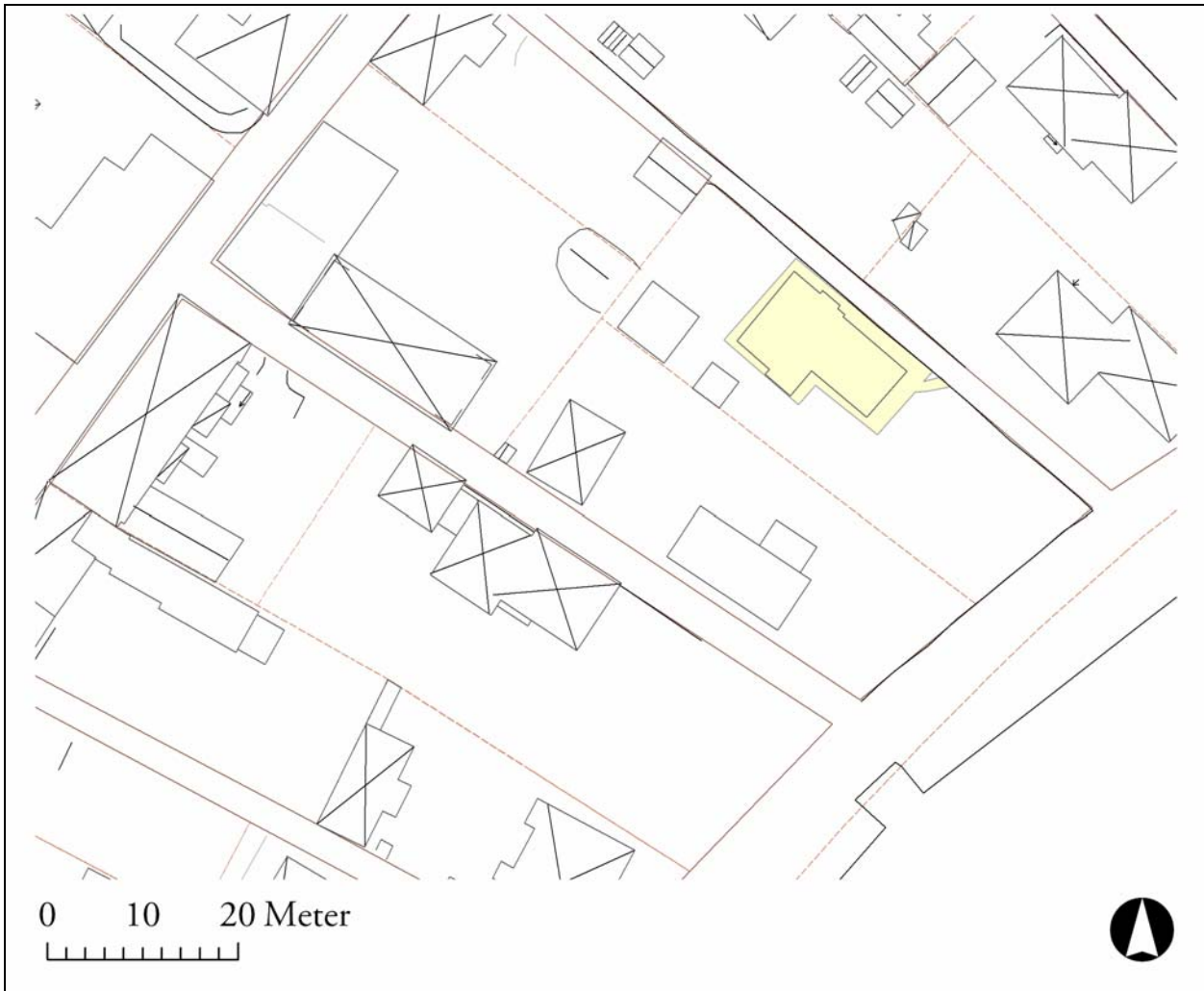
Flera myntfynd gjordes och tillsammans med keramikprofilen finns goda möjligheter att datera de olika bebyggelsefaserna med ganska stor noggrannhet. Till de allra intressantaste fynden hör ett par myntprovpräglingar från perioden 1240-1280. Av tidigare fynd framgår att myntningen i Svealand återupptas omkring 1180 och då i Sigtuna. De nya fynden tyder på en kontinuerlig myntning, att det funnits ett mynthus, i Sigtuna under perioden 1180-1280. Detta förhållande jämte andra tidigare kända pekar entydigt på att esternas härjning av Sigtuna 1187 var en enskilda historisk händelse utan betydelse. Sigtuna blomstrar under hela 1200-talet och stadens nergång är istället parallell med många andra städer, dvs att den var en följd av den allmänna ekonomiska krisen under 1300-talet. Befolkningen i Sigtuna minskade, tomter slogs ihop och bebyggelsen glesnade. Sigtuna blev, liksom många andra städer, ofrivilligt en trädgårdsstad och på den vägen har det fortgått.

Undersökningarna i både kv Professorn 2 (1995) och 4 var inte bara ovanligt fyndrika. Här påträffades också många fynd utöver det vanliga. I torven och sanden mot den gamla sjöbotten påträffades 1995 bl a två guldringar och 2-3 halsband med pärlor av guldfiligran, guldfolie och karneol, en bunt med stora brynen, en spjutspets, nästan hela vackert dekorerade äldre svartgodskärl med bottenmärken osv. Dessa små rika fynd tolkades som offer som gjorts vid upprepade tillfällen. Kanske som tack för trygg återkomst efter en lång och farofylld färd i t ex österled, till Ryssland och Bysans, offrade man något litet av de dyrbarheter man förde med sig hem i strandbrynet på ca 2 meter vattendjup.

Rapportsammanställning

Med årets undersökning gavs en unik möjlighet att pröva denna något fantasifulla hypotes. Rimligtvis borde liknande fynd påträffas mot botten även här om det skulle bli någon substans i hypotesen. Så blev också fallet; en guldring och rikligt med guldpärlor, glasskärvor från Bysans och Syrien, bysantinska blysigill bl a med inskrifter på grekiska, sepulkralstenar och amforor från Bysans, uppståndelseägg och miniatyryxor från Ryssland. De förmodade offren har gjorts under slutet av 900-talet och 1000-talet. Bottenleran låg på 3,3 - 2,4 meters höjd över nuvarande markyta.

Rapportsammanställning

Rapportsammanställning

Undersökningsplats: Up, Sigtuna, Professorn 4

Lst:s dnr: 220-1994-47354; 220-1995-14897

Eget dnr: -

Materiallista

Grävningssledare: Sten Tesch

Uppdragsgivare: Lennart Collenius Eriksson och Birgitta Collenius

År: 1996

Kontonr: -

Arkivhandlingar (Dubbelklicka i ruta och välj "Markerad" för att sätta kryss)

			Antal	
Ärendehandling	Ja ☒	Nej ☐		Var: Sigtuna Museum
Manus:	Ja ☐	Nej ☒	<input type="text"/>	Sidor
Negativ (sv/v) - dia (färg):	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="109 diabilder och 80 sv/v bilder"/>	
Kontaktkopior:	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="3 st"/>	
Lagerblanketter:	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="164 rut- och lagerbeskrivningar"/>	
Fältritningar:	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="47 plan- och profilritningar"/>	
Renritningar:	Ja ☐	Nej ☒	<input type="text"/>	
Anläggningsbeskrivningar:	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="21 st"/>	
Fynd:	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="5541 fnr (varav 19 fnr mynt)"/>	
Osteologi (djurben):	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="ca 650 poster (Excel), ca 2900 kg"/>	
Analysprover	Ja ☒	Nej ☐	<input type="text" value="jord- och träprover (ej analyserade)"/>	

Övrigt:

Excel-filen för djurben är en lista på vikten djurben och vilken kartong de förvaras i, inte en osteologisk analys. Delar av djurbensmaterialet har genomgått osteologisk analys av studenter vid osteoarkeologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms universitet och publicerats i uppsatser. Utöver ovanstående finns även anläggningslistor, 8 jordprover, konserveringsrapporter och 3 träprover

Arkeologisk personal utöver grävningssledare: _____

Rune Edberg, Pernilla Hjortenskog, Elsa Da Silva Tomé, Lilian Pettersson, Kerstin Fogelberg, Susanne Nilsson, Olle Heimer, Anders Wikström

Datering:	STÅ	BRÅ	JÄÅ	M-TID	ODAT
	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	☒	<input type="text"/>